

6. Ercüment Akdeniz'in En Güzel Şarkı Adlı Romanındaki Mülteci Kadınların Feminist Kuramla İncelenmesi¹

Talip KARAOĐLU²

Arif YILMAZ³

APA: Karaoğlu, T. & Yılmaz, A. (2025). Ercüment Akdeniz'in En Güzel Şarkı Adlı Romanındaki Mülteci Kadınların Feminist Kuramla İncelenmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (45), 59-72. **DOI:** <https://doi.org/10.5281/zenodo.15092591>

Öz

Bu makalede Ercüment Akdeniz'in *En Güzel Şarkı* adlı romanında yer alan mülteci kadın karakterler feminist kuramla incelenmiştir. Çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden metin analizi kullanılmıştır. Romandaki üzerinden mültecilerin maruz kaldıkları cinsiyet temelli ayrımcılık, aile içi şiddet ve ataerkil toplum yapısı içerisinde kadın öznesinin konumlandırılması analiz edilmiştir. Göç sürecinin psikolojik ve sosyolojik etkileriyle bireyler üzerinde oluşan tahakküm mekanizmalarının işleyişi ortaya konmuştur. Kendi toplumundaki cinsiyetçi söylem ve davranışlarla şekillendirilen göçmen bireylerden, yeni tanıdıkları toplumda da bu rollerin devamı beklenmektedir. Romanda mültecilerin anlatıldıkları bölümlerde aile içi iletişimsizlik, psikolojik ve fiziksel şiddet, toplumsal cinsiyetçilik gibi sistematik sorunlar ele alınmaktadır. Çalışmanın temel bulgularına göre, göç ettikleri topluma adapte olma sürecinin desteklenmesi yerine eşleri tarafından eve hapsedilen ve geleneksel cinsiyet rollerine uygun davranması beklenen mülteci bireylerin deneyimlerini görünür kılmaktadır. Bu araştırma, göç çalışmalarında genellikle göz ardı edilen toplumsal cinsiyet perspektifini merkeze alması ve mülteci kadınların deneyimlerini edebi bir eser üzerinden feminist bakış açısıyla irdelemesi bakımından literatüre özgün bir katkı sunmaktadır.

Anahtar kelimeler: Mülteci, Kadın, Feminizm, Roman

¹ **Beyan (Tez/ Bildiri):** Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. Bu makale "1980 Sonrası Türk Romanında Mülteci" isimli yüksek lisans tezi çalışması kapsamında üretilmiştir.

Çıkar Çatışması: Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Finansman: Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Telif Hakkı & Lisans: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Kaynak: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Benzerlik Raporu: Ahndı – Turnitin / Oran: %11

Etik Şikayeti: editor@rumelide.com

Makale Türü: Araştırma makalesi, **Makale Kayıt Tarihi:** 24.02.2025-**Kabul Tarihi:** 25.03.2025-**Yayın Tarihi:** 26.03.2025; **DOI:** <https://doi.org/10.5281/zenodo.15092591>

Hakem Değerlendirmesi: İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme

² YL Öğrencisi, Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü / Master Student, Uşak University, Institute of Social Sciences (Uşak, Türkiye), **eposta:** talipkaraoglu@gmail.com, **ORCID ID:** <https://orcid.org/0000-0002-5971-1646>, **ROR ID:** <https://ror.org/05es91y67>, **ISNI:** 0000 0004 0386 4242, **Crossref Funder ID:** 100010723

³ Doç. Dr., Uşak Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü / Assoc. Prof., Uşak University, Faculty of Community Sciences, Department of Turkish Language and Literature (Uşak, Türkiye), **eposta:** arif.yilmaz@usak.edu.tr, **ORCID ID:** <https://orcid.org/0000-0002-2652-3649>, **ROR ID:** <https://ror.org/05es91y67>, **ISNI:** 0000 0004 0386 4242, **Crossref Funder ID:** 100010723

Examination of Refugee Women in Ercüment Akdeniz's Novel Titled *En Güzel Şarkı* with Feminist Theory⁴

Abstract

This article examines the female refugee characters in Ercüment Akdeniz's novel *En Güzel Şarkı* from a feminist perspective. Utilizing textual analysis, one of the qualitative research methods, the study explores gender-based discrimination, domestic violence, and the positioning of women within a patriarchal social structure through the experiences of the characters in the novel. It reveals the mechanisms of domination that emerge due to the psychological and sociological impacts of the migration process. Refugee individuals, shaped by the gendered discourse and behaviors of their societies, are expected to maintain these roles in the new communities they encounter. In the sections of the novel that depict the experiences of refugees, systematic issues such as family communication breakdowns, psychological and physical violence, and societal gender norms are critically addressed. According to the study's key findings, Ercüment Akdeniz makes visible the experiences of refugee women who, rather than being supported in their adaptation to the host society, are confined to their homes by their spouses and expected to conform to traditional gender roles. This research offers a unique contribution to the literature by centering the often-overlooked gender perspective in migration studies and analyzing refugee women's experiences through a feminist lens within a literary work.

Keywords: Refugee, Woman, Feminism, Novel

⁴ **Statement (Thesis / Paper):** It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation process of this study and all the studies utilised are indicated in the bibliography. This article was produced within the scope of the master's thesis titled 'Refugee in Turkish Novel after 1980'.

Conflict of Interest: No conflict of interest is declared.

Funding: No external funding was used to support this research.

Copyright & Licence: The authors own the copyright of their work published in the journal and their work is published under the CC BY-NC 4.0 licence.

Source: It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation of this study and all the studies used are stated in the bibliography.

Similarity Report: Received – Turnitin / Rate: %11

Ethics Complaint: editor@rumelide.com

Article Type: Research article, **Article Registration Date:** 24.02.2025-**Acceptance Date:** 25.03.2025-**Publication Date:** 26.03.2025; **DOI:** <https://doi.org/10.5281/zenodo.15092591>

Peer Review: Two External Referees / Double Blind

Giriş

Göç ve mültecilik konularına toplumsal bakış açısıyla yaklaşan Ercüment Akdeniz, bu konularla ilgili birçok araştırma yapmış ve birçok yazı kaleme almıştır. Gazeteci kimliği ile mültecilik konusuna yaklaşan yazar araştırma yazılarını şu kitaplarda yayınlamıştır: *Suriye Savaşının Gölgesinde; Mülteci İşçiler (2014), Ölüm Koridorundan Mülteci Pazarlığına; Sığınamayanlar (2016), Göçmen Emeğinin Küresel Devimini; Sekizinci Kıta (2021), Göç ve Belediyeler: İktidar ve Muhalefet Perspektifleri (2024).*

En Güzel Şarkı (2018) Ercüment Akdeniz'in göç ve mültecilik sorunlarını, toplumsal bakış açısı ve duyarlılığı ile ele aldığı romanıdır. Yazar, bu romanda Suriye iç savaşı sonucunda Türkiye'ye sığınan mültecilerin hayat mücadelelerini anlatır. Roman; *Islak Mendil, Haleb'üş Şehba, Güzel Gözlüm, Sığınak, Kerime, Kuru Boya Kalemleri, Dönüşüm, Üşüme Sanatı, Hayvanlar Hapishanesi, Doğum, En Güzel Şarkı, Sayacıların İsyanı* başlıklı toplam on iki bölümden oluşur. Roman bu bölümlerde tekstil atölyelerinde çalışan işçilerin, inşaat işçisi çocukların ve kâğıt toplayıcılarının öyküsü üzerinden savaşın mülteci bireylerde ortaya çıkardığı derin tesirlerini gözler önüne serer. Okuyuculara empati ve farkındalık kazandırmayı amaçlar. *Hayvanlar Hapishanesi* bölümü ise Suriye iç savaşından etkilenen hayvanları konu aldığı için içerik olarak diğer bölümlerden ayrılır.

Bu makalenin çıkış noktası olan *Kerime* bölümü ise; Suriyeli mülteci bir kadın olan Kerime'nin kocası Aziz ve dokuz çocuğuyla İstanbul'daki hikâyesini anlatır. Kerime savaşın yükünü tek başına omuzlamaya çalışan bir kadındır. Kocasını Aziz'den sürekli şiddet görür. Aziz hayat mücadelesinde karısı Kerime'ye destek olmayan alkolik bir adamdır. Ayakkabı fabrikasında saya işçisi olarak çalışır. Kerime, Hicran ile tanışmasından sonra kocasına karşı başkaldırır. Hicran, işçi ve kadın haklarını savunmaya kendini adanmış bir kadındır. Kerime, Hicran ile tanıştıktan sonra kocası Aziz'in zulmünden kendini kurtarır ve sonrasında etrafındaki diğer mülteci kadınların yardımına koşar. Yazar, Kerime üzerinden ataerkilliğe feminist bir eleştirel bakış açısıyla yaklaşır. Kadına yönelik her türlü şiddeti, toplumsal cinsiyetçiliği, kadın dayanışmasını feminist hassasiyetle ele alır.

Feminizm kadınların eşitlik mücadelesidir (Kanadoğlu, 2021, s. 141) ve kadınların ekonomik, sosyal, siyasal, toplumsal yani hayatın her alanında özgür olabilme arzusundan doğmuştur. Kadınlar kendilerini baskılardan kurtararak "kendileri olabilme, kadın olarak var olabilme" mücadelesi vermiştir. 18. yüzyılda Mary Wollstonecraft'ın 'A Vindication of the Rights of Women' adlı eseri, kadın hakları üzerine yapılan akademik tartışmaların öncülerinden biri olmuştur (Sevim, 2005, s. 7). Wollstonecraft'ın çalışması önemli olsa da akademik feminizm 20. yüzyılda sistematik bir alan haline gelmiştir (İnceoğlu, 2012, s. 113). Feminizm akademik literatüre girmesiyle birçok araştırmacı ve yazar tarafından ele alınmıştır. Ancak üzerine yapılan tanımları bir araya getirerek tek bir tanıma ulaşmak güçtür. Tanım yaparken benimsenen yaklaşım biçimleri ve teoriler neticesinde farklı açılardan konu ele alınmış ve tanımlanmıştır. Feminizmin öznesi olan kadın, hayatın her alanında vardır ve bu var oluşu her alanda kanıtlamaya çalışır.

Feminizm kadınların özgür olabilmelerini, insani olarak var olan haklarının herkes tarafından kabulünü, her türlü eylemlerinde eşit haklara sahip olma durumunu içine alan bir tutum biçimidir (Taş: 2016). Feminizm her türlü ataerkil söylemi ve kadınlara atfedilen cinsiyetçi yaklaşımları reddeder. Biyolojik olarak iki farklı cinsiyet vardır; kadın ve erkek. Bir cinsiyetin diğerinden üstün olma durumu veya bir cinsiyetin diğerinden aşağı, basit, güçsüz olma durumu yoktur. Feminizme göre bu iki farklı cinsiyetten biri diğerine üstünlük kurma çabasında olmamalı, kadınlar üzerinde kurulan tahakkümler bertaraf edilmeli ve eşitlik sağlanmalıdır.

Feminizm kadının konumunu yükseltmeyi hedefleyen, cinsiyetlerinden dolayı karşılaştıkları zorlukları, sıkıntıları inceleyen sosyal ve siyasi bir yaklaşımdır (Çaha, 1996). Feminizm, bireyi kendi seçemediği biyolojik özelliklerinden dolayı sorgulamaz. Toplumun, kadın ve erkek arasında iş bölümü yaparken ortaya çıkardığı ayrımcılığı sorgular ve reddeder. Dünyaya erkek veya kadın olarak gelmenin bir önemi yoktur çünkü ikisi de eşittir. Gül Aktaş (2013) feminizmi; ataerkil düzenin kadınlara yüklediği cinsiyet temelli rollerin ev içi ve ev dışındaki temsilleri ile mücadelesinden dolayı sosyolojik bir çalışma konusu olarak tanımlar. Kadının evde birçok görevi vardır. Çalışma hayatına dâhil olan ve olmayan kadınlar ev içinde kendilerinden beklenen temizlik, yemek, çocuk bakımı gibi görevleri yapmak zorundadır çünkü kadındır. Ev dışına çıkıp çalışma hayatına girdiğinde ise aynı alanda çalışan bir erkek ile eşit kapasitede olduğunu kanıtlamak zorundadır. Toplum kadını belirli kalıplar içine hapsederek şekillendirmeye çalışır. Kadınlar kendilerine verilen tüm kalıpları kabullenmemek ve bu kalıpları yeniden tanımlamak iradesine sahiptir (Demir, 1997). Toplumun belirlediği kalıplara uymayan, uymak istemeyen kadınlar da “aykırı” olarak gösterilip toplum tarafından dışlanır.

Necla Arat (2010) ise feminizmi kadın-erkek arasındaki güç ilişkisini değiştirmek isteyen, kadınların erkeklerle eşit haklara sahip olmasını amaçlayan politik bir akım olarak tanımlar. Feminizm, kadın erkek eşitliğini merkeze alır. Alisson Jaggar, feminizmi kadınların erkeğe tabi ve bağımlı olmasının sonlandırılması olarak açıklar (akt. Gültekin, 2021). 18. yüzyıldan itibaren kadınlar eşitlik için seslerini çıkarmaya başlarlar. Evde ve ev dışında, hayatın her alanında kadınların var olduğunu ve istediği her şeyi yapabilme gücüne sahip olduğunu söylerler. Kadınların erkekler ile eşit haklara sahip olması ve eşit koşullarda yaşaması feminizmin temel çıkış noktasıdır.

Toplumsal cinsiyetçilik; bireyin biyolojik olarak ait olduğu cinsiyete uygun davranışları ve görevleri yapmasının toplum tarafından beklenmesidir (Akkaş, 2019, s. 99). Ayşe Düzkan (2011, s. 179) kadınlığın doğuştan getirilmeyen, sonradan öğrenilen bir mesele olduğunu söylemektedir. İki cinsiyetten birine sahip olarak doğan bireye; annesi ve babası, ailenin diğer büyükleri, komşuları, okulu, çalıştığı ya da çalışmak istediği işi tarafından cinsiyetine uygun davranışlar kodlanır. Bu kodlar bireyin cinsiyet algısını içselleştirmesini ve kadının kadınca, erkeğin ise erkekçe olmasını ister ve ona bu konuda dikte eder (Vatandaş, 2007, s. 49). Nesilden nesile aktarılan toplumsal cinsiyet uygulamaları kadınlara ve erkeklere farklı roller verir. Rollerin bireye verilme süreci ailede başlar. Ailede çocukların yetiştirilmesindeki farklılıklar, çocukların cinsiyetlerine uygun davranmalarını belirgin bir hale getirir (Cumur ve Deniz Topçu, 2022). Bu roller verilirken kadının isteği, rızası gözlemlenmez. Hayatın doğal akışı içinde belki daha çocukken bu görevler, ona yine başka bir kadın tarafından öğretilir Kadın toplumun kendisine verdiği bu görevlerden bazılarını kabullenirken bazılarını da reddeder. Kadının sahip olduğu farklı kimlik özellikleri sosyal hayatta birçok gerilime yol açar (Bilgin, 1994). Sınırları erkeklerin çizdiği, görevleri erkeklerin belirlediği bu ataerkil düzende kadın sadece söyleneni yapmakla yükümlüdür. Kadına yüklenen, kadın olmanın gereklilikleri ve sosyal hayattaki rolleri eril kurallar üzerinden kadına öğretilir. (Pira ve Elgün, 2000). Erkek ise yöneten, gücü elinde tutan, üstün olandır. Toplumsal cinsiyet bireyin her türlü etkileşim neticesinde, etrafındaki tüm öznelardan kendi cinsiyetine yönelik yüklenmek istenen davranış ve tutumların bütünüdür (Avcı ve Güdekli, 2018, s. 477).

Toplumların kadın cinsiyetine bakışı farklılık gösterebilmektedir. Kadın içinde doğup yaşadığı kültürün bir paydaşı olmak ister fakat toplumda kabul görmek adına toplumun kendisine dayattığı cinsiyetçi söylemleri de kabul etmez. Kadın toplum tarafından bastırılmış bir nesne olmak istemez. Kendi sosyal ve kültürel kimliğiyle tanınmak ve bu özelliklerle topluma dâhil olmak ister (Gültekin, 2021). *En Güzel Şarkı* (2018) romanında Kerime de Hicran ile tanıştıktan sonra bu bilince ulaşır. Hicran feminizmin öğreticisi gibi Kerime'nin hayatına girer ve onu etkiler. Hicran Kerime'yi, Kerime de diğer kadınları

bilinçlendirir, cesaretlendirir. Birbirinden güç alan kadınlar yavaş yavaş erkek otoritesine karşı çıkmayı öğrenir. Küresel boyutta var olan ataerkil toplum nizamı, toplumun eğitim düzeyi, sosyo-ekonomik durumu, sosyo-kültürel yapısı gibi birçok unsurdan kaynaklanan farklılıklar gösterebilmektedir. Kadının ait olduğu, yaşadığı toplumun sınırlarını bilmesi ve buna göre şekil alması beklenir. Feminizm bu sınırları kabul etmez. Kadınlar, toplum dışına itilme, ötekileştirilme ve cezalandırılma tehdidine rağmen eşitlik arayışından vazgeçmemektedir. Mülteci kadınlardan ait oldukları sosyo-kültürel yapının yanına bir de geldikleri ülkenin sosyo-kültürel yapısını ekleyerek uygun kalıba girmesi beklenir. Ancak etnik kökenlerinden, toplumun beklentilerinden sıyrılmayı başaran kadınlar, Hicran ve Kerime'nin etkisiyle kadın kimliklerinin etrafında bir araya gelirler.

Problem Durumu

Araştırmanın temel problemi göç olgusunun kadın kimliği üzerindeki psikolojik ve sosyal etkilerinin *En Güzel Şarkı (2018)* adlı romanda nasıl işlendiğidir. Mülteci kadınların ataerkil düzen içerisinde var olmaya çalışmaları ve üzerlerinde kurulan her türlü baskıya karşı verdikleri tepkilerin yazar tarafından nasıl ele alındığı problem durumunu oluşturmuştur.

Araştırmanın Amacı

Bu makalenin amacı Ercüment Akdeniz'in *En Güzel Şarkı (2018)* adlı romanında anlatılan mülteci kadınların yaşadıkları olayların feminist bakış açısıyla analiz edilmesidir. Mülteci kadınların yaşadıkları ataerkil kaynaklı baskının tespiti, uğradıkları psikolojik ve fiziksel şiddet karşısında verdikleri tepkilerin incelenmesi ortaya konulacaktır. Bulunan tespitler ve bu tespitlerin üzerine yapılan analizler, mülteci kadınların yaşadıkları sorunların feminizm bakış açısıyla bilinip anlaşılmasına yardımcı olacaktır.

Araştırmanın Yöntemi

Makalede nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman inceleme deseninden istifade edilmiştir. Eserin, içerik ve karakter analizi yapılmıştır. Karakterlerin içinde buldukları durumlar ve bu durumlar karşısında verdikleri tepkiler analiz edilmiştir.

Bulgular

Kalabalık Yalnızlık: Kerime

Kerime, Suriye'den İstanbul'a göç etmiş mülteci bir kadındır. Dokuz çocuğu ve kocasıyla İstanbul'da hayata tutunmaya çalışır. Kerime kalabalık bir aileye mensuptur ancak yalnızdır. Çevresindeki kalabalık, Kerime'nin yalnızlığına çare olmaz. TDK 2024 yılında "Kalabalık yalnızlık" kavramını yılın kelimesi olarak seçmiştir. TDK, kalabalık yalnızlığı; "Bireyin çevresinde insan sayısının fazla olması, kendisinin yalnızlık hissetmediği anlamına gelmemektedir. Aynı ev içinde aile bireylerinin olması, aynı yemek masasında yalnız hissetmeyi engellememektedir." şeklinde açıklar. Kerime de yalnızdır. Etrafındaki insanlar onun için bir kalabalıktan ibarettir. Kerime de birçok mültecinin yaşadığı ait olamama ve yalnızlık durumu ile başa çıkmaya çalışır. Romanda Kerime'nin anlatıldığı bölüm; Gülten Akın'ın *Beni Sorarsan* adlı şiirindeki "Beni sorarsan, Kış işte.." (EGŞ, s. 47) epigrafi ile başlar. Epigrafi, bir kitabın ya da bir bölümünün başına eklenen ve o bölümü en etkili şekilde anlatmak için verilen alıntıdır (Çetin, 2021, s. 214). Tolga Bayındır (2022, s. 90) epigrafiyi okur ile eser arasında, okumaya başlamadan önce kurulan bir bağ olarak açıklar. Ercüment Akdeniz de, Gülten Akın'ın şiiriyle Kerime'nin içinde bulunduğu durumu okuyucuya sezdirmektedir. Yılmaz (2016, s. 35) Gülten Akın'ın bu dizelerle

yalnızlığını dışa vurduğunu söyler. Gülten Akın, kendisini kış mevsimine benzetir. Tabiatın kar altında kalışı, hayat belirtilerinin bir bir sessizleşmesi, şairin yalnızlığının dışavurumudur. Mülteci olmanın verdiği yalnızlık hissine kadın olmanın zorlukları da eklenir ve onu iyice yalnızlaştırır. Kerime bu yalnızlık hissini kıyafetleri ile dışa vurur.

Kerime siyahlar içinde bir kadındı. Başörtüsünden fistanına, giydiği hemen her şey siyahtı. Kimi zaman beyaz papatyalar, kimi zaman yeşil dallar ve yapraklar, kimi zaman da sarı sarı puanlar elbisenin deseni olurdu. Ama elbisenin üzerindeki fon hiç değişmez, hep siyah olurdu. (EGŞ, s. 48)

Kerime içindeki yalnızlığı, kadın olarak doğmasının getirdiği dezavantajları, eşinden gördüğü şiddet ve öteki olma durumunu siyahlar giyerek gösterir. Renkler bireylerin hatıralarını, değer yargılarını yansıttığı gibi içinde buldukları ruh hâlinin de dışa vurumunu yansıtır (Yanaray ve Çelik, 2019, s. 141). İnsanların kıyafetlerinde kullandıkları renk tercihleri ruh hâllerini, ruh hâlleri de kıyafetlerindeki renk seçimini etkiler. Kerime de içinde bulunduğu ruh hâlini siyah giyerek dışa vurur. Siyah giymek onun için bir matem hâlidir. Gerçekleşmemiş hayallerinin matemini tutar. Kıyafetlerinin üstündeki canlı renkler ise onun içindeki umutların simgesidir.

Fiziksel Şiddet

Fiziksel şiddet, bedensel güç kullanılarak karşı tarafa fiziksel zarar verme amacı güden hareketlerin tümüdür (Atman, 2003, s. 333). Feminist yaklaşım aile içi şiddette erkeğin aile üzerindeki gücünü korumak için şiddet uyguladığını savunur (Çalışkan ve Çevik, 2019, s. 219). Erkek, kadın üzerindeki üstünlüğünü korumak, kadını sindirmek, aralarındaki güç dengesini değiştirmemek için kadına şiddet uygular. Kadına karşı gerçekleştirilen fiziksel şiddetin kaynağında bir üstünlük kurma ve kontrol etme amacı vardır (Fraim, 2012, 1). Kadın maddi ve manevi olarak erkeğin çizdiği sınırların dışına çıkamaz. Romanda da Kerime'nin eşi Aziz kendi hâkimiyetini muhafaza etmek için eşine şiddet uygular.

Kerime okuyucuya betimlenirken eşinden gördüğü şiddetten dolayı yüzünde sürekli var olan darp izleri onun bir parçasıymış gibi verilir. "Kerime otuz üç yaşındaydı. Güzeldi. Lakin yüzünde kimi zaman kırmızıdan mora, kimi zaman mordan yeşile evirilen darp izleri eksik olmazdı." (EGŞ, s. 48)

Aziz için Kerime'ye uyguladığı şiddetin nedeni yoktur. O evdeki liderliğini korumak için karısına, çocuklarına şiddet uygulamaktan çekinmez. Aziz, alkol alabilmek için eve giren bütün paranın kendinde toplanmasını ister. Buna karşı çıkıldığı zaman ise şiddet uygulamak onun için sıradan bir olay haline gelir. Yazar, Kerime'nin yeğeni Cuma'nın halasının yanına gelince evde gördüğü arbedeyi şöyle açıklar:

Cuma kapıyı açtı. Kerime salonun bir köşesine çekilmiş başını ovuyordu. Cuma, çocukların dolap içlerine, kanepelerine, yorgan atlarına gizlendiğini zar zor fark edebildi. Evde sıkı bir muharebe yaşanmış, sonunda Aziz'in uyguladığı şiddet herkesi kırıp geçirmişti. Belli ki ganimet bu ay yine Aziz efendiye kalmış, maaşlar yine toz olup uçmuştu. Elde ettiği zaferi avanesi ile kutlayan Aziz, gece geç saatlere kadar bir meyhanede pineklemiş ve eve kör kütük sarhoş gelmişti. (EGŞ, s. 49)

Kerime mülteci olarak geldiği ülkede ailesinin geçimini ve birliğini düşünürken Aziz kendi konforuna ve lüksüne para harcamaktan kaçınmaz. Kerime hayatın zorluklarıyla mücadele edip evi düzene sokmak için uğraşır. Aziz ise kendini bu uğraştan muaf tutar. Yabancı bir ülkede mülteci olarak yaşamak Aziz için önemli değildir. Cuma halasının bu durumuna öfkelenir ve durumu yanında çalıştığı Vahap Usta'ya anlatır. Vahap Usta, Kerime'ye yardım etmesi için Hicran'ı yönlendirir. Yazar, romanın diğer bir kadın karakteri olan Hicran üzerinden kadınların neleri başarabileceğini anlatır. Hicran; işçileri, ezilen kadınları örgütleyerek onların daha iyi şartlarda yaşaması için uğraşan bir kadındır. Romanda bir kadına yine bir kadının yardım etmesi, dikkat çekicidir. Hicran, romanda kadınların kamusal alanda var

olabileceğinin, kadına verilen “çocuk doğuran, yemek yapan” stereotiplerin geçersiz olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Hicran, Kerime'ye yardım elini uzatırken yazar da Kerime'nin yaşadığı fiziksel ve psikolojik şiddetin detaylarına girer. Kerime, kocasının içki içmesinin nedenini üzerine kuma getirmek istemesine bağlar. Kuma olarak getirilmek istenen kızın ailesi ve Kerime bu duruma karşı çıkar.

Hicran mevzuya girmeye karar verdi:

Cuma bana olanları anlattı.. Kocan sık alkol alıyormuş galiba.. Ne zamandan beri içiyor?

Kerime yutkundu. Dolmuştu. Biraz aksaktı ama Türkçesi anlaşılırdı:

Zıkkımın kökünü için. Benden önce de içerdin. Evlenince bıraktın. Bizde içkili adama kız vermezler... Herifin benden önce bir sevdiği varmış. Onu alamamış. Benden sonra onu yanıma kuma istedi. Kızın ailesi vermedi. Ben de istemedim tabii. Ondan beri hep içki, hep dayak (EGŞ, s. 53).

Aziz ise bu yenilginin faturasını Kerime'ye keser. Onun için Kerime'nin varlığı istediği kadına ulaşmaktaki en büyük engeldir. Bu engeli aşamayınca Kerime'ye hayatı zindan eder. Aziz çok eşliliği, bağlı olduğu kültürün ve biyolojik üstünlüğün kendisine verdiği bir avantaj olarak görür. O, çok eşli bir hayat yaşamayı arzularken karısının ise buna razı olmasını ve kendisine itaat etmesini beklemektedir.

Yoksun Bırakma ve Psikolojik Şiddet

Psikolojik şiddet bireyi kısıtlamak, kişiliğine yönelik hakaret etmek, sosyal ilişkilerine müdahale etmek, kültürel özelliklerini görmezden gelmek, bireyin kendi hayatı üzerinde seçim yapmasına izin vermemek gibi insan haklarına ters düşen uygulamalardır (Keskin, 2012, s. 92). Yoksun bırakmanın psikolojik şiddet olarak kabul edilmesinin sebebi ise bu eylemlerde, bireyin ilgi alanlarından mahrum bırakılarak cezalandırılmasıdır (Harcar, Çakır, Sürgevil ve Budak, 2008, s. 54) .

Aziz, Kerime'yi baskılamak ve onu kendine bağımlı kılmak için kasıtlı bir biçimde psikolojik şiddet uygular. Habersiz dışarı çıkmasından telefon kullanmasına kadar her şeye karışır. Onun kendi verdikleri ile tatmin olmasını ister. Kamusal hayattan yoksun bırakarak cezalandırır.

Sonra elindeki telefonu göstererek devam etti:

Bu telefon benim canım dostum. Ona da kızar, deli olur bu herif. Dışarı çıkmam da yasak. Aziz git insan gör, bak burası İstanbul. Dedim: Aziz evde ekmeğin mi yok, suyun mu yok, sen beni niye döversin? Dedim: Aziz sen hasta mısın? Hasta isen seni doktora götürüyüm. Yok, iflah olmaz valla bu herif (EGŞ, s. 54).

Kerime, İstanbul'un Suriye'den farklı olduğunu bilincindedir. Mülteci olarak geldikleri şehrin; kocasını değiştireceğini, onun daha medeni olacağını düşünmektedir. Aziz ise Suriye'den getirdiği ataerkil özelliklerin değişmemesi taraftarıdır. Aziz karısını; yalnızlığa, çocukların bakımına, yürütmeye mecbur kaldığı bir evliliğe ve nedenini bilmediği bir şiddete tahammül etmeye mahkûm bırakır. Aziz, karısını eve hapsederek onun kendisine bağımlı kalmasını istemektedir. Evin içinde ve dışında ayrıcalıklı olan kendisidir. Kendi çizdiği sınırlar dâhilinde Kerime'nin ve çocuklarının yaşamasına izin verir. Bu sınırlar aşılmıca Kerime'nin cinsiyetine uygun yaşaması için şiddete başvurur. Kerime'nin pasif kalması için Aziz, onu dış hayattan yoksun bırakır. Bu yoksunluk halinin, Kerime'yi ona daha bağımlı hâle getireceği düşüncesindedir. Mülteci olmak da Aziz'in Kerime üzerindeki baskısını arttırır.

Toplumsal Cinsiyetçilik

Toplumsal cinsiyet, toplumun bireye yüklediği tanımlamaları ifade etmektedir (Güvendi, 2023).

Biyolojik cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramları birbirinden farklıdır. Scoot'a göre cinsiyet biyolojik bir kavramdır. Toplumsal cinsiyet ise toplumun bireylerden uymasını beklediği normlardır (akt: Uyar, 2021, s, 56). Biyolojik cinsiyet ve toplumsal cinsiyet ayrımı doğuştan sahip olunan özelliklerinden dolayı yapılmaz. Toplumun bireye yüklediği roller üzerinden yapılır (Tather Baş, 2011). Bireyler doğuştan sahip oldukları cinsiyetlerinden beklenen davranışları, öğrenirler ve kabullenirler. Bu öğrenilen davranışlara uygun cinsiyet kalıpları ile birlikte, kadınlık ve erkeklik zemininde kimliklerini oluştururlar (Akkaş, 2019). Sonuç olarak bireyler sahip oldukları cinsiyetlerini, dâhil oldukları toplumun cinsiyete aktardığı değer yargılarına göre oluştururlar.

Aziz de toplumun kendine biçtiği toplumsal cinsiyet temelli erkini ailesi üzerinde bilinçsizce uygular. Aziz'in sınırlamaları sadece karısına karşı değildir. O, kızını da kendi normları üzerinden tanımlar ve ona yaşam alanı belirler. Kerime'nin Hicran'a anlattığı olayda, Aziz'in kızına uyguladığı şiddetin temelinde toplumsal cinsiyetçiliğin olduğu görülür. Aziz karısına ve çocuklarına şiddet uygularken toplumun kendine dayattığı roller üzerinden duruma yaklaşır.

Çocukları da dövüyor mu?

He ya dövüyor.. Geçende benim büyük kız Naime dayaktan kaçtı. Tam üç gün eve gelmedi. Sebep? Kız başına niye dışarı gidiyorsun! Kansız herif. Çocuğu soymuş, üzerinde sigara söndürmüş. Benim kız da kaçmış. Üç gün nere gitmiş, nerede kalmış, kimse bilmiyor. Sonra komşuya gitmiş, orada kalmış. Komşunun kızı getirdi benim Naimemi.. (EGŞ, s. 53).

Aziz biyolojik olarak elde ettiği üstünlüğünü toplumsal olarak da korumak ister. Onun için kadın evden dışarı çıkamaz, telefon kullanamaz, erkeğin yapmak istediği şeylere karşı çıkamaz. Ailesine dayattığı kısıtlamaları, önce psikolojik baskı olarak uygular. Sonuç alamayınca fiziksel şiddete başvurur. Aziz, yukarıdaki bölümde, kızına uyguladığı şiddeti psikopatlığa götürmüş ve üzerinde sigara söndürmüştür. Bu onun sağlıklı bir ruh hâline sahip olmadığını gösterir. Egemenliği altında tuttuğu ailesine kendi belirlediği normların dışına çıkması durumunda psikopat ruh hâlini göstermekten çekinmez.

Hicran, Kerime'nin durumuna çözüm ararken Vahap Usta ve Suriyeli mülteciler Aziz'i Kerime konusunda uyarılmış ve onu korkutmuşlardır. Bu uyarı, Aziz'in kendi kurduğu güç dengesinin dışından kendine yönelir. Karşısındaki insanlar, onun anlayacağı dilden konuşmuş ve ona gücünün sınırlarını göstermişlerdir. Aziz kısa süreliğine kendi kabuğuna çekilmiştir. Bu durum, Hicran için geçicidir. Eğer kadınlar bilinçlenip örgütlenmezse kadına uygulanan şiddet devam edecektir. Kadınların kendi durumlarını anlayıp çözümü de yine kadınların kendisinin bulması gerekmektedir. Şiddete şiddetle karşılık vermek, olayların çözümü için yeterli değildir.

Yazar, romanda toplumsal cinsiyetçiliği farklı bir olay ile tekrar ele alır. 2017 yılında Sakarya'da meydana gelen olayda; Suriyeli bir kadına tecavüz edildikten sonra, kadın öldürülür. Romanda montaj tekniğiyle bu olaya yer verilir. Montaj tekniği, bir amaç doğrultusunda bir yazarın başka bir yazara ait olan söz veya yazıyı bir bütün halinde kendi eserinde kullanmasıdır (Tekin, 1984, s. 84). İsmail Çetişli (2016, s. 134), yazarın montaj tekniğini kullanırken bir nedeninin olması gerektiğini söyler. Bu teknikte yazar bazı nedenlerden dolayı başka bir yazarın eserinden parçaları kendi eserinde kullanabilir. Montaj tekniğiyle yazar kendi kültür birikimini ve bilgisini paylaşırken eser de kültürel manada zenginleşir. Ercüment Akdeniz de göç ve mültecilik üzerine birçok araştırma yapmış ve yazılar yayınlamıştır. *En Güzel Şarkı* (2018) romanında Sakarya'da işlenen mülteci kadın cinayetini romanına ekleyerek bu olayı okuyuculara hatırlatmıştır.

Kaynarca Birlik Mahallesi'nde ormanlık alanda tecavüz edildikten sonra başı taşla ezilerek öldürülen 9 aylık hamile Emami Al-Rahmun ile 11 aylık oğlu Halaf Al Rahmun'un hunharca öldürülmesiyle ilgili

soruşturma devam ediyor. Bir yıl önce Suriye'deki iç savaştan kaçarak Türkiye'ye gelen ve ailesiyle Kaynarca'ya yerleşen 27 yaşındaki Halid Al-Rahmun dün sabah çalıştığı tavuk kesimhanesinden Hatipler Mahallesi'ndeki evine geldiğinde evinin giriş kapısının kilidinin kırık, eşinin evde olmadığını görünce polis merkezine giderek şikâyetinde bulundu. Polise şikâyetinde, "Eşim ve oğlum evde yok. Çalıştığım tavuk kesimhanesinde Birol K. Cemal B. ile tartışmıştım. Gece mesaisinde erkenden ayrıldılar" dedi.

Bu bilgi üzerine polis Suriyeli aile ile aynı apartmanda oturan 35 yaşındaki Birol K. ve arkadaşı 22 yaşındaki Cemal B.'yi gözaltına aldı. İki kişi polisteki ifadelerinde birkaç gün önce tartıştıkları mesai arkadaşları Halid Al-Rahmun'un fabrikada çalıştığı sırada evinin kapısını gece levye ile açarak eşi Eman Al Rahmun ve çocuğunu kaçırdıklarını, tecavüz edip öldürdüklerini itiraf ettiler. Bu itiraf sonrasında ormanlık alana giden jandarma 9 aylık hamile olan ve bugün doğum için hastaneye gideceği öğrenilen anne ve oğlunun cansız bedenlerini buldu (Evensel, 06 Temmuz 2017).

Zeliha Hepkon (2017, s. 47) Sakarya'daki cinayet olayını araştırdığı makalesinde, olayı haberleştiren gazetelerin manşetlerinde "Bu Nasıl Vahşet?", "Yüz Karaları", "Kaynarca'da Vahşet", "Böyle Vahşet Görülmedi", "Vahşet" gibi başlıkların yazıldığını aktarır. Kamu bu cinayeti, vahşi bir olay gibi görür. Cinayetin işleniş biçimi vahşi bir olay olmasıyla birlikte kurbanın kadın olması ve neden kurban seçildiği üzerinde pek durulmaz. Gazeteler olayın vahşice işlendiğini yazarken artan kadın cinayetlerinin sebebini de araştırmazlar.

Romanda ise bu olay, okuyucuya hatırlatılmıştır:

Seri hareketlerle kadına yönelen adamlar zavallı kadını bayıltılar. On aylık emin bebek ağlamaya devam edince de onu hunharca boğdular.

Halil sabaha karşı –doğum için eşini doğuma götürmek üzere- fabrikadan ayrılmıştı. Ne var ki evinin kapısına vardığında, başından aşağıya kaynar sular dökülmüştü. Kırık kapı, Abide ile Emin'in yokluğu; olup bitenler hakkında az çok bir fikir veriyordu.

Halil eşini kaçıran o iki adamla birlikte aynı fabrikada çalışıyordu. Üstelik gözü dönmüş adamlar Halil'le aynı apartmanda oturuyordu. Husumet fabrikada ağız dalaşıyla başlamıştı:

"Halil bizden çok çalışıyor" demişti birinci kötü adam ve gariban mülteciyi iş yeri sahibine şikâyet etmişti. Bunu öğrenen Halil çok sinirlenmiş ve tartışma tezgâh başına kadar gitmişti. (EGŞ, s. 122)

Romanda anlatılan olay bir cinsel saldırıdan ziyade tartıştıkları erkeğe karısı üzerinden bir ceza vermek olarak ele alınmalıdır. Zira işyerinde tartıştıkları iş arkadaşına fiziki bir ceza vermek yerine onun karısına tecavüz ederek Halil'in psikolojisini ve erkeklik onurunu hedef almışlardır. Erkek hegemonyasının kendi hemcinslerine yönelemediği zaman kadınların zayıf ve kocaya bağlı gibi görülmesi, tecavüz olayının sadece kadınların başına gelebilecek bir olay gibi kabul edilmesi; ataerkil düşünceenin bariz bir örneğidir. Kadına yapılan kötülüğün erkeğe verilen ceza olarak görülmesinin yanı sıra, bu olayın mülteci bir ailenin başına gelmesi de üzerinde durulacak başka bir husustur. Mültecilerin yapılan her türlü eyleme sessiz kalacağı düşüncesi, bu olayın diğer bir çıkış noktasıdır.

Romanda Halil'le tartışan iş arkadaşları, Halil'e "Eşinden boşanırsan sana iyi para veririm. Hem hiç merak etme; onu ortada bırakmam, hemen evlenirim" (EGŞ, s. 122). gibi kötü bir teklifte bulunarak Halil'i karısı üzerinden küçük düşürmek istemişlerdir. Bu teklifin akabinde karısına tecavüz ederek (aslında erkek olmanın verdiği güçle Halil'in karısına tecavüz edip) öldürmüşlerdir. Bu olayda kadın, erkeğin savunma mekanizmasını kırarak bir kurban olarak seçilmiştir. Kadına bir eşya muamelesi yapılmış; onun kadınlığı, hürriyeti, anne ve hamile olması göz önüne alınmadan sadece Halil'in karısı olması hasebiyle ceza aracı olarak kullanılmıştır.

Bu olay; romanda, televizyonda izlenen bir haber olarak okura verilir. Bu vahşi olayı izleyen Kerime, yolda karşılaştığı komşusu ile bu olayı konuşurken komşusunun bu tür haberlere karşı duyarsız

olduğunu anlar.

Tecavüz habarını izledin mi ablam? diye sordu Kerime.

“Hangısını diyon gı? dedi Ruken gülerek.

Hani anneyle bebesini öldürmüşlere ya... Ormanda.. (EGŞ, s. 123)

Kerime, yaşanan olaya derinden üzülmüş ve bu olayın mülteci bir kadının başına gelmesini ise kendilerinin savunmasız, sahipsiz olmasına bağlamıştır. Komşusu, bu olaya üzülmüş olsa bile televizyondaki haberi, kadınların başına gelebilecek sıradan bir haber olarak görmüştür. Kendi hemcinsinin başına gelen bu olayı, Ruken münferit bir olay olarak görür ve üzerinde durmaz. Öldürülen ve tecavüz edilen “yabancı”dır. Oysa bu olay, cinsel saldırı veya vahşi duygularla işlenen bir vaka gibi görünse de aslında, erkeklerin kendi savaş alanlarında kadınların kurban olarak seçilmesidir.

Şiddete Katlanmanın Sebebi: Çocuklar

Kadınlar, eşlerinden ya da partnerlerinden şiddet görmelerine rağmen şiddet gördükleri ortamda hayatlarını sürdürmeye devam ederler. Bu durumun birçok sebebi vardır. Çocuklarından ayrılma endişesi, yalnız kalamama, kadının ailesinin çocukları istememesi, ekonomik zorluklar, utanma, toplumun boşanmış kadına negatif bakış açısı gibi değişik etmenler, kadını şiddet gördüğü ortamda yaşamaya ve şiddete katlanmaya mecbur bırakır (Öskan, 2019). Bu nedenlerin araştırıldığı birçok çalışma yapılmıştır. Yapılan çalışmaların ortak noktası, şiddete katlanmanın ilk sebebi çocuklara hissedilen bağlılık, ikinci sebep ise yaşanan ekonomik zorluklardır (Çifçi ve Açık, 2022, s. 2).

Kerime'nin kocasından gördüğü şiddete dayanmasının sebepleri arasında, yalnızlık, ekonomik zorluklar ve çocuklarından ayrı kalma korkusu vardır. Suriye'de içinde yaşadığı toplum ve kanunlar çocuklar üzerinde anneye söz hakkı vermez. Kerime, gördüğü fiziksel şiddete ve kadınlık onurunun kırılmasına çocukları için katlanır.

Severek evlendim... On dört yaşındaydım. Onun için ölüyordum. Yoksa bunca yıl nasıl çekerdim. On beş yaşında ilk çocuğum oldu. Dedim yarınımız nasıl olacak? Son çocuğum doğduğunda Aziz artık rezilin biriydi. Dedim kendime savaşın ortasında niye çocuk getirdin? İstikballerini düşünmeden niye doğurdun? Biliyor musun çocukları niye kaçırdım? Aziz hepsini alacaktı, bana da “boş ol” deyip kovacaktı. Suriye'de işler böyle. Kadın ayrıldı mı çocuklar babaya kalır; kadın da kullanılmış elbise gibi geldiği eve yollanır (EGŞ, s. 60).

Kadının kendi hayatının akışında söz sahibi olmamasının yanı sıra kadın, çocuklarının üzerinde de söz sahibi değildir. Erkek, toplumun ve kanunların kendine sağladığı bu söz hakkını kadını baskılamak ve yönetmek için kullanır. Kadının hassas noktası olan çocuk, kadını sindirmede önemli bir unsurdur. Kadın, atıl duruma düşen herhangi bir eşya gibi geri gönderilme tehdidiyle karşı karşıya kalabilmektedir. Bu durum, kadının değersizleşmesine ve kendi dünyasına çekilmesine sebep olur. Kadın, artık öğrenilmiş çaresizlik hissiyle hiçbir olumsuzluğa karşı çıkamaz hâle gelir. Kerime karakteri, özel anlamda kocası ile genel anlamda ise erkeğin ataerkil düzendeki konumu ile savaşıyor. Kadının sadece biyolojik bir varlık olmadığını, kadınlara atfedilen değer yargılarının toplum tarafından kendilerine verildiğini ve bu yargıların kadınların hayatlarını nasıl şekillendirdiğini, Kerime'nin hayat hikâyesi ile tekrar görürüz.

Feminist Uyanış ve Kadınlar Arası Dayanışma

Kerime'de, yaşadığı fiziksel ve psikolojik şiddetin sonucunda “Hırpalanmış Kadın Sendromu” görülür.

Browne, Hırpalanmış Kadın Sendromunu; kadının eşinden ya da partnerinden sürekli olarak farklı şekillerde fiziksel şiddete uğraması olarak açıklar (akt. Akgün, 2020). Bu sendrom dört aşamadan oluşur (Öztürk, 2015: 23). İlk aşama inkâr aşamasıdır. Kadın ilk şiddet olayı karşısında şok yaşar ve şiddet olayının istenmeden gerçekleştiğini düşünür. İkinci aşama suçluluk aşamasıdır. Bu aşamada kadın var olan problemin kendinden kaynaklandığını düşünür. Üçüncü aşama aydınlanma aşamasıdır. Kadın uygulanan şiddetin sorumlusu olarak erkeği görür. İlişkisine dair beslediği iyimser tutumu kaybeder. Son aşama ise sorumluluk aşamasıdır. Bu noktada kadın şiddetin bitmeyeceğini düşünür ve bir çıkış yolu aramaya başlar. Bu aşamada şiddet gören kadın evden uzaklaşmak, şiddete şiddetle karşılık vermek ve erkeği öldürmek gibi eylemlerde bulunur (Özateş Gelmez, 2019; Ece, 2022).

Eşinden sürekli şiddet gören Kerime, bu şiddetin kendinden kaynaklanmadığının ve şiddetin sonuçlanmayacağını farkına varmıştır. Kerime, Hırpalanmış Kadın Sendromunun üçüncü aşaması olan aydınlanma aşamasını yaşar. Şiddetin sorumlusu kocası Aziz'dir. Evliliğine karşı olumlu düşüncelerini kaybeder. Hicran'ın da yardım ve yol göstermesi, onu artık bu şiddet döngüsünden bir çıkış yolu aramaya yönlendirir. Hicran, Kerime'nin kurban olmadığını Kerime'ye göstermiştir. Kerime'nin mülteci ve kadın olmasından kaynaklı yalnızlığı, Hicran'ı tanımasıyla son bulmuştur. Artık yalnız olmadığını farkındadır, kendini korumak için eşi Aziz'in şiddetine karşılık verir

Ama ben de dün onu dövdüm.

Nasıl yani?

O bana vurdu. Ben de ona vurdum. Yüzüne tırnak geçirdim. Sinirden kafamı cama vurdum. Cam kırıldı. Kafam da kırıldı. Bak aha bura...

Kerime intikamını bir kez daha alıyormuş gibi hırladı. Başörtüsünü açıp kafasındaki cam kesiklerini gösterdi. Hicran donmuştu (EGŞ, s. 53).

Kerime kocasına karşılık verse de Aziz bu durumun kendi hiyerarşik sistemini zedelemeyeceğinden emindir. Bu olay, Vahap Usta'nın kendisiyle konuşması kadar ona etki etmez. Çünkü Vahap Usta kendisi gibi güç sahibi bir erkektir. Karısı Kerime ise ona bağlı, onun itaati altında yaşamaya mahkûm bir kadındır. Yazar, Kerime'deki değişimi kadın gücünün zaferi olarak sunar. Hicran, Kerime'nin içindeki sönmeye yüz tutmuş ateşi yeniden alevlendirmiştir. Bu alev, önce Kerime'nin evinde, akabinde ise mahallenin tüm kadınlarının evinde yanmaya başlamıştır.

Kerime pash zincirlerini kırmaya başlamıştır. İlk dönüşümler sadece kadın dayanışmasında değil, evin içinde de kendisini göstermeye başlamıştı. Aziz'in mutlak hâkimiyeti sona ermiş, en azından eve bir denge gelmişti. Bunun başlıca üç nedeni vardı: Birincisi, Hicranların denetimiyle Aziz'de vuku bulan otokontrol mekanizması. İkincisi, üretim sürecine katılan ve her biri birer saya işçisi olan beş çocuğun Aziz üzerinde sağladığı otorite. Üçüncüsü ise mahallede etkisi her gün biraz daha hissedilen ve erkeklerin takıldığı kahvehanede bile sohbet konusu olmaya başlayan kadın dayanışması.(EGŞ, s. 93)

Kerime Hicran'ın da yardımıyla Aziz'in boyunduruğundan kurtulmaya başlamıştır. Aziz, artık evin tek hâkimi değildir. Aziz'in Kerime'ye uyguladığı şiddet, çocukların bilinçlenip annelerinin yanında yer almasıyla son bulmuştur.

Aziz'in kırılan kontrol mekanizması, Kerime'nin kendi dertlerinden sıyrılıp ihtiyacı olan diğer mülteci kadınlara da yardım etmesine aracı olmuştur. Suriye'den gelen, zor durumda olan mülteci kadınlar, kendilerini yalnız hissetmezler. Kerime ve Hicran, kadınların dayanışma içinde bir araya gelmelerine ön ayak olmuşlardır. Dayanışma, bireylerin birbirleri için eylemlerde bulunmasıdır (Aktan, 2022, s. 93). Rotry (1995, s. 266) insanların birbirleri ile dayanışma içerisine girmesini "biz niyetler" ile açıklar. Rorty'e göre "biz niyetler" dayanışmaya giren insanların bireysellikten uzaklaşp "biz" olarak ortak bir

paydada buluşmasıdır. Kerime, diğer mülteci kadınları kendinden biri olarak görür. Onların sorunlarına kendi sorunları gibi yaklaşır ve çözüm bulmaya çalışır. Kadınlar arası dayanışma, mahalledeki diğer ihtiyaç sahibi mülteci kadınlara da yansır. Kerime ve Hicran, ellerinin uzandığı her kadına yardım ederler. Mahallede bir kadın dayanışması oluşmaya başlar.

Bir defasında şöyle bir olay olmuştu: “Bol parası, lüks arabası var” denerek sahte bir adamla evlendirilen Suriyeli bir kadın, kandırıldığını ancak sokağa atıldığında anlamıştı. Sahtekâr adamdan geriye kala kala sahte bir evlilik cüzdanı kalmıştı. Tek başına kalan kadının karnındaki çocuk, durumu hepten ağırlaştırıyordu. Kerime ile Hicran yardıma koşmasalardı eğer, kuvvetle muhtemel, kaderi farklı işleyecekti mağdur kadının, dil bilmez, derdini anlatamaz kadın her türlü istismara açık hale gelecekti. Neyse ki Kerime ona kol kanat gerdi de kadının başına bu kötülükler gelmedi. Kerime kimsesiz kalmış kadını -Aziz'e inat- evde bir hafta kadar misafir etti. Sonra Hicran'ın da teşvikiyle Kerimelerin sokağındaki kadınlar seferber oldular; Kıyafetler paylaşıldı, taslarda çorbalar geldi. Kadının ailesi Suriye'den çıkıp yetiştiğinde; karşılarında bitik bir evlat yerine özgüven kazanmış yurtcu bir kuş gördü. (EGŞ, s. 92)

Yukarıdaki alıntıda, Suriyeli mülteci bir kadının muhtaçlığından faydalanan bir erkeğin, onu yalancı bir evlilik cüzdanıyla kandırıldığını ve sonra da onu yüz üstü bıraktığını okuruz. Dil bilmeden, bir tanıdığı olmadan bırakılan kadına Kerime sahip çıkar. Aziz, her ne kadar bu durumu istemese de kendine güvenen ve kendi gibi diğer kadınların da mağduriyetlerini gidermek isteyen Kerime, ona kulak asmaz. Mahalleli kadınlar tam bir kadın dayanışması içine girerek ihtiyacı olan kadının yanında dururlar. Bir erkeğin yardımına ihtiyaç duymadan kendi aralarında var olan bir probleme çözüm bulur ve uygularlar. Bu kadın dayanışması sonucunda, belki de daha kötü durumlara düşebilecek mülteci kadın, ailesinin karşısına kendine güvenen, ayaklarının üstünde durabilen bir kadın olarak çıkar.

Sonuç

Feminizm, kadınların toplumda erkelerle aynı haklara sahip olması amacıyla toplumsal cinsiyetçiliğin süregelen ayrımcılığıyla mücadele eden ideolojik bir harekettir (Stone, 2016). Feminizm cinsiyet rollerini sorgular ve kadınların özgürleşme çabaları için eleştirel ortam hazırlar. Kadınların erkek tahakkümüne, sömürüsüne ve her türlü istismarına karşı duran feminizm, cinsiyetler arasındaki fırsat eşitliğini savunur ve her türlü ayrımcılığın son bulmasını ister. Feminizm, karşısında durduğu toplumsal cinsiyet kalıpları ve bireye yüklenen steroitiplerin geçersiz olduğunu dile getirir. Toplumsal cinsiyetçilik kadına ve erkeğe ayrı görev ve tanımlamalar verir. Bireylerden de bu görev ve tanımlamalara uyum sağlamasını bekler. Feminizm bu noktada kendini gösterir, bu görev ve tanımlamalara aykırı hareket eden bireylerin davalarının haklı olduğunu savunur. Onlara dayatılan her türlü görev ve tanımlamaları da reddeder. Feminizmin karşısında durduğu diğer bir hususta ataerkin söylem ve hareketlerdir. Kadını erkeğin boyunduruğundan çıkarmak için uğraşan feminizm, ataerkin karşısında yer alır. Kadının eril tahakküme bağlı olmadığını ifade eder.

Ercüment Akdeniz, *En Güzel Şarkı* (2018) adlı romanında göç ve mülteciliği toplumsal bakış açısıyla ele almıştır. Roman farklı başlıklar altında okura verilir ve her başlık altında mültecilerin yaşadığı sorunlar dile getirilir. Bu bölümlerden biri olan *Kerime* bölümünde ise mülteci bir kadının ataerkin düzen ile çatışması okura feminist kuram dâhilinde anlatılır. Adı geçen bölümde kadına yönelik şiddet, toplumsal cinsiyetçilik feminist bir hassasiyetle ele alınmış, bu sorunların çözümünde kadın dayanışması çıkış yolu olarak sunulmuştur. Romanda kadınların anlatıldığı olaylar ve bu olayların çözümü için başvuru yolları, yazarın kadın sorununa feminist hassasiyetle yaklaştığını gösterir. Bu bağlamda *En Güzel Şarkı* (2018) romanı mülteci kadınların karşı karşıya olduğu ataerkin düzenin baskılarını feminist perspektifle ele almakta ve kadın dayanışmasının gücünü vurgulamaktadır.

Kaynakça

- Akgün R. (2020). Adam Öldüren Kadınlara Farklı Bir Perspektiften Bakış. *Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi Journal of Social and Cultural Studies* 6, 154-168. <https://doi.org/10.48131/jscs.817843>
- Akkaş, İ. (2019). Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Kavramları Çerçevesinde Ortaya Çıkan Toplumsal Cinsiyet Ayrımcılığı, *EKEV Akademi Dergisi, ICOAEF Özel Sayısı*.
- Aktan, L. (2022). Kadın Dayanışmasının Trans-Yaşlı Kadınlar Üzerinde Fenomenolojik Bir İncelemesi: Ankara Örneği. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi], T.C. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Aktaş, G. (2013). Feminist Söylemler Bağlamında Kadın Kimliği: Erkek Egemen Bir Toplumda Kadın Olmak. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*. 30(1), 53-72
- Arat, N. (2010). *Feminism in ABC'si*. İstanbul: Say Yayınları.
- Atman, Ü. C. (2003). Kadına Yönelik Şiddet; Cinsel Taciz / Irza Geçme, *STED*, 12(9).
- Avcı, F ve Güdekli, İ. A. (2018). Toplumsal Cinsiyet ve Medya İlişkisi: Yazılı Basında Kadına Şiddet ve Kadın Cinayetleri Haberleri Üzerine Bir Analiz. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(2), 475-506
- Bayındır, T. (2022). Cumhuriyet Dönemi Türk Romanında Epigraf / Tanımlık Üzerine Bir Değerlendirme. *Gazi Türkiyat*,30, 89-100.
- Bilgin, N. (1994). *Kimlik Sorunu*. İzmir: Ege Yayıncılık.
- Cumur, Ş. ve Deniz Topçu, K. (2022). Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği: Kadın ve Kentsel Mekân. *Artium*, 10(2), 112-130.
- Çaha, Ö. (1996). *Sivil Kadın: Türkiye'de Sivil Toplum ve Kadın*. Ankara: Vadi Yayınları.
- Çalışkan, H. ve Çevik, E. İ. (2018). Kadına Yönelik Şiddetin Belirleyicileri: Türkiye Örneği. *BJSS Balkan Journal of Social Sciences / Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(14).
- Çetin, N. (2021). *Roman Çözümleme Yöntemi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Çetişli, İ. (2016). *Metin Tahlillerine Giriş/ 2 Hikâye- Roman- Tiyatro*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Çifci, S. ve Acik, Y. (2022). Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet ve Nedenleri. *Artuklu International Journal of Health Sciences*, 2(2), 1-7. doi: <http://dx.doi.org/10.29228/aijhs.15>
- Demir, Z. (1997). *Modern ve Postmodern Feminizm*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Düzkan, A. (2011). İkinci Dalga Feminizm, Esen Özdemir, Sevi Bayraktar (Der.). *İstanbul- Amargi Feminizm Tartışmaları* (ss. 175-192), İstanbul: Amargi Yayınevi.
- Ece, S. (2022). Hırpalanmış Kadın Sendromu: Çalışan Kadınlar Açısından Bir İnceleme *Pamukkale Üniversitesi İşletme Araştırmaları Dergisi* 9(2), 551-563.
- Ergül Güvendi, N. (2003). Toplumsal Cinsiyet Rollerini Bağlamında Türk Kültüründe Kadın: Kurumsal Bir Tartışma, *Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 27(3).
- Evrensel, "Suriyeli kadına tecavüz edip çocuğuyla birlikte öldürdüler", <https://www.evrensel.net/haber/325634/suriyeli-kadina-tecavuz-edip-cocugu-ile-birlikte-oldurduler> adresinden 02 Şubat 2025 tarihinde alınmıştır.
- Fraim, N. L. (2012) Kadına Yönelik Şiddetin Biyopsikososyal Sonuçları, Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu, 1-4
- Gültekin, M. (2021). Feminizmin Queer Sınavı: Kadın Yoksa Feminizm Var mı? *Tezkire Dergisi* 74, 159-175
- Harcar, T. Çakır, Ö. Sürgevil, O. ve Budak, G. (2008). Kadına Yönelik Şiddet ve Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddetin Durumu. *Toplum ve Demokrasi*, 2(4).
- Hepkon, Z. (2017). Kadın Cinayetleri ve Medya: Emani el Rahmun Cinayeti Analizi / Femicide and

- Media: Analysis of Emami el Rahmun's Murder. *MSGSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(5), 142-154
- İnceoğlu, İ. (2012). Küresel Kadın Hareketleri ve Alternatif Küreselleşme Söylemlerine Feminist Müdahaleler. *Fe Dergi*. 4(1), 112-122
- Kanadoğlu, O. K. (2021). Feminizm ve Kadın Hakları. *YÜHFD*, 18(1), 141-169.
- Öskan B. (2019). Aile İçi Şiddet Nedeni ile Kadın Sığınma Evine Başvuran Kadınlarda Cinsel Fonksiyonun Değerlendirilmesi. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi], Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Pira, A. ve Elgün, A. (2004). Toplumsal Cinsiyeti İnşa Eden Bir Kurum Olarak Medya; Reklamlar Aracılığıyla Ataerkil İdeolojinin Yeniden Üretilmesi. <https://www.researchgate.net/publication/350710394> adresinden 14 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.
- Rorty, R. (1995). *Olumsuzluk, İroni ve Dayanışma*. (Çev: Mehmet Küçük ve Alev Türker), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Özates Gelmez, S. (2019). "Toplumsal Cinsiyet Ayrımcılığının Sonucu Olarak Kadına Karşı Şiddet." Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları, içinde (194-216). Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yayını. <https://ets.anadolu.edu.tr/storage/nfs/SOS310U/ebook/SOS310U-16V1S1-8-o-1-SV1-ebook.pdf> adresinden 14 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.
- Sevim, A. (2005). *Feminizm*. İstanbul: İnsan Yayınları.
- Stone, A. (2019). *Feminist Felsefeye Giriş*. (Çev. Yonca Cingöz ve Bilge Tanrısever), İstanbul: Otonom Yayınları.
- Taş, G. (2016). Feminizm Üzerine Genel Bir Değerlendirme: Kavramsal Analizi, Tarihsel Süreçleri ve dönüşümleri. *Akademik Hassasiyetler*, 3(5), 163-175
- Tatlıer Baş, M. M. (2011). Avrupa Birliği'nde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Ana Plan ve Politikalara Yerleştirilmesi: Hollanda, Romanya ve Türkiye Örneklerinin İrdelenmesi. [Uzmanlık Tezi], T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara.
- TDK. <<https://tdk.gov.tr/icerik/basindan/2024-yilinin-kelimesi-kavrami-kalabalikyalnizlik>> adresinden 13 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.
- Tekin, M. (1989). *Roman Sanatı ve Roman Unsurları*. Konya: Selçuk Üniversitesi Yayınları.
- Uyar, A. (2021) Aysel Özakin'in Roman ve Öykülerinde Feminizm. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi], Van Yüzüncüyıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Vatandaş, C. (2007). Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerinin Algılanışı, *Sosyoloji Konferansları Dergisi İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi*.
- Yanaray, S. ve Çelik, Y. (2019). Benim Adım Kırmızı'da İmge Renk İlişkisi, *Edebi Eleştiri Dergisi (Journal of Literary Criticism)* 3(2), 140-157. <https://doi.org/10.31465/eder.575036>
- Yılmaz, E. (2016). Yalnızlık ve Kadın Bağlamında Gülten Akin'ın Şiirleri, *Mecmua Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi* 1, 31-38